

TRINITY RIVER PARK U DALLASU

Najveći urbani park u SAD-u

PRIPREMILA:
Anđela Bogdan

S obzirom na gomilanje ekoloških i socijalnih problema u metropolama, u posljednje se vrijeme sve veća pozornost posvećuje očuvanju starih zelenih gradskih zona i stvaranju novih koje postaju ključna mjesta urbanih prostora

Uvodne napomene

Uz sadašnje trendove migracija stanovništva u gradove do 2030. čak će 60 posto stanovništva živjeti u gradovima. U ovome trenutku to je nezaustavljiv trend pa se gradovi sve više nameću i kao problem i kao rješenje održivog razvoja u svijetu. Zašto je to tako? Gradovi su postali središta ekonomske, kulturne i političke moći razvijenog svijeta, ali i neodrživa središta, u kojima se problemi ponajprije očituju u prenapučenosti gradova, lošoj kvaliteti zraka, infrastrukturi koja nije dovoljno razvijena za opskrbu pitkom vodom i koja ima nedovoljno zadovoljavajuće sanitarne uvjete, gomilanju smeća te socijalnim problemima poput siromaštva, getoizacije, nesigurnosti i kriminala. Gradovi troše ogromne količine energije zbog energetski neučinkovitih stambenih i poslovnih objekata, loše organiziranog prijevoza, ovisnosti o uvozu hrane sa sve udaljenijih prostora te općenito ovisnosti o uvozu većine resursa koji se koriste. Statistički podaci pokazuju to da gradovi zauzimaju samo dva posto površine na planeti, a troše 75 posto ukupno potrošenih resursa.

No s druge strane možda se prednosti gradova kriju upravo u velikome broju ljudi koji žive na jednome mjestu. Naime, zbog velike gustoće u gradovima je i energetski, ali i financijski najisplativije ulagati u održiva rješenja u prijevozu, grijanju, proizvodnji energije, proizvodnji organske hrane i recikliranju otpada. S obzirom na gomilanje ekoloških i soci-

jalnih problema u metropolama, kao i nepregledne površine koje u gradovima prekrivaju beton i asfalt, u posljednje se vrijeme sve veća pozornost posvećuje očuvanju starih zelenih gradskih zona i stvaranju novih koje postaju ključna mjesta urbanih prostora, srca gradova iz kojih kola životna energija i za ostala područja.

Važnost urbanih parkova u prenapučenim gradovima

Zazelenjivanje gradova izravno smanjuje ekološki utjecaj urbane populacije. Pored lokalno proizvedene hrane, višestruke su prednosti vidljive kroz upijanje gradskog onečišćenja i emisije ugljičnog dioksida, smanjenje lokalnog utjecaja zagrijanog zraka te kroz pročišćavanje vode i tla. Nažalost, brojni gradovi smanjuju svoje zelene površine upravo zbog svojeg "razvoja".

Prema statističkim podacima, u zadnjih 20 godina neki gradovi na istoku SAD-a izgubili su približno 30 posto površine pokrivene stablima. Obično se to događa

Zbog sve veće prenapučenosti gradova smanjuju se zelene površine

Novi koncepti projektiranja orijentirani su na pošumljavanje metropola

zbog stvaranja životnog sustava potpuno ovisnog o korištenju automobila. Prosječan automobil u SAD-u vozi na 10 posto većim udaljenostima nego automobil u Velikoj Britaniji, 50 posto većima nego u Njemačkoj i 200 posto većima nego u Japanu. Udaljenost koju prelaze automobili u SAD-u veća je od udaljenosti koju prelaze u svim industrijaliziranim zemljama zajedno (prema podacima Worldwatch Instituta iz 2015.). UN procjenjuje kako čak osam milijuna ljudi godišnje umire od bolesti uzrokovanih onečišćenim zrakom u gradovima, od čega se polovina toga broja odnosi na Kinu, gdje danas samo jedan posto gradskog stanovništva diše čist zrak prema standardima EU-a. U Meksiku su uzročnik čak tri četvrtine onečišćenja zraka ispušni plinovi automobila.

U Kini tijekom ljeta klimatizacijski uređaji u ukupnoj potrošnji energije sudjeluju s oko 40 posto. Studija u Tokiju pokazala je kako toplina koja izlazi iz tako velikog broja klimatizacijskih uređaja tijekom ljeta povećava temperaturu za 1 °C, a ista studija za Houston u SAD-u pokazala je to da se u ljetnim mjesecima temperatura zraka povećava za 0,5 °C danju, ali za čitavih 2,5 °C noću.

Zelene površine omogućuju i znatne uštede u potrošnji energije te mjesta čine ugodnijima za život. Studija Agencije za

zaštitu okoliša SAD-a ističe kako sadnja stabala na pažljivo odabranim i svrsishodnim mjestima u gradu može smanjiti količinu energije potrebnu za hlađenje za 7 – 40 posto, ovisno o širini krošnje.

Projektima gradnje zelenih parkova u prilog idu i rezultati brojnih istraživanja koja su pokazala to kako dobro pozicionirana stabla stvaraju sjenu stambenim i poslovnim objektima, štite od vjetera, ublažavaju okolnu temperaturu te za od 20 do 25 posto smanjuju godišnje troškove za grijanje i hlađenje. Zelene prostori, među ostalim, upijaju sunčevu energiju pa čine prirodne klimatizacijske uređaje i povećavaju vlažnost zraka. Prirodne površine sklone su

upijanju vode pa nisu osjetljive na poplavlivanje kao što je to slučaj s betonskim i asfaltnim površinama.

Central Park – najpoznatija zelena gradska oaza na svijetu

Važnost održavanja zelenih površina u sve naseljenijim metropolama aktualna je problematika kojom se bave stručnjaci diljem svijeta, a očituje se i u novim konceptima za pošumljavanje metropola poput novog koncepta projektiranja Bosco Verticale, koji smo prikazali u *Građevinaru* (6/2016).

Osim tzv. vertikalnih šuma gradske vlasti u metropolama pokušavaju oživjeti gradske sredine stvaranjem urbanih parkova. To koliko su takve zelene javne površine važne stanovnicima megagradova možda je najlakše objasniti na primjeru najpoznatijega urbanog parka na svijetu – Central Parka u New Yorku. S 8,4 milijuna stanovnika i gustoćom naseljenosti od 10.600 stanovnika po kvadratnom kilometru New York doista je metropola koja nikada ne spava. Ulicama Manhattana svakodnevno vozi oko 12.000 taksija i gotovo isti broj osobnih automobila, koji osim velikih gužvi stvaraju buku i oblak smoga iznad grada.

Stanovnici New Yorka predah od betona i sveopćeg ludila traže u zelenoj oazi, koja se impresivno ističe u samome središtu Manhattana. Central Park prostire se na površini od 342 hektara i s pravom

Central Park u New Yorku

nosi naziv "pluća New Yorka". Nalazi se na gradskome zemljištu koje je 2005. procijenjeno na vrtoglavu vrijednost od 528 milijardi dolara.

Ideju o velikome parku kao mjestu na kojemu stanovnici mogu potražiti mir i mjestu pogodnome za rekreaciju iznio je 1848. hortikulturist Andrew Jackson Downing. Inspiraciju je potražio u Europi, a za konačno oblikovanje 1858. pobrinuli su se Frederick Olmsted i Calvert Vaux, čiji su nacrti pobijedili na gradsko-

me natječaju. Izgradnja je počela 1859., a završila 1873. godine. Površina je parka 3,4 km², dugačak je četiri kilometra između 59. i 110. ulice, a širok 0,8 km između Pete avenije i Central Park Zapada. Posjetiteljima, kojih je oko 25 milijuna godišnje, park nudi prostrane livade (na kojima se održavaju i koncerti) za piknik i sportske aktivnosti, uređene staze za šetnju i trčanje, ribnjake, jezera, mostove te niz znamenitosti poput viktorijanskog karusela, egipatskog obe-

liska, Shakespearova dvorca i zoološki vrt.

Park je posebno važan i za životinje koje u gradu gotovo nemaju prirodni životni prostor. Naime, najveći je dio površine New Yorka pod betonom, a oko 5500 zgrada ima više od 12 katova. Tako je Central Park postao životni prostor za žabe, patke, vjeverice, kornjače i rakune, a u proljeće je prava oaza za oko 300 vrsta ptica, što je najviše u regiji. Zoološki vrt izgrađen je 1870. i u njemu je smješteno 300 životinja.

Panorama Dallasa

Pogled na rijeku Trinity za vrijeme poplave 2015. (Dallas)

Najveći urbani park u SAD-u

Po uzoru na Central Park, Dallas u Texasu će za nekoliko godina dobiti svoj urbani park koji će biti čak 12 puta veći od onog u New Yorku. Projekt je nazvan *Trinity River Project*, a kada bude dovršen, Dallas bi mogao postati najzeleniji grad Sjeverne Amerike. To je inače drugi grad po veličini u državi Texas te najveće ekonomsko središte u jugoistočnome dijelu SAD-a koje zajedno s

predgrađima ima približno 5,5 milijuna stanovnika. Zbog čestih poplava rijeke Trinity, od kojih je ona iz 2015. imala katastrofalne razmjere, zemljišta uz rijeku nisu održavana, a nije uređena ni šetnica, pa je zapravo veliko područje oko rijeke godinama zapušteno. Projekt novoga urbanog parka izradili su arhitekti iz studija *Michael van Valkenburgh Associates*, a gradske vlasti u njega polažu velike nade jer bi taj projekt mogao revitalizirati cijeli Dallas.

Kako bi se tok rijeke Trinity uklopio u koncept prvoklasnoga urbanog parka i postao temelj urbanog razvoja, arhitekti su tijekom projektiranja toga budućeg najvećeg urbanog parka u SAD-u osmislili dva koncepta: prvi se odnosi na prostor za građane, a drugi na zaštitu prirodnih krajolika. Prostor za građane obuhvaća igrališta, fontane, trgove i travnjake, a svi ti sadržaji bit će smješteni na području koje je zaštićeno nasipom. S druge strane probalno po-

Vizualizacija Trinity River projekta (Dallas, Texas)

Vizualizacija rijeke Trinity nakon dovršetka projekta (Dallas, Texas)

Vizualizacija uređenog pojasa rijeke s pogledom na most *Margaret Hunt Hill*

dručje uredit će se na način da se vrate njegova ekološka funkcija i prirodne ljepote rijeke o kojima se već dugo nije vodilo računa. Park će se prostirati na 40,5 km², a u njegovu gradnju, koja je započela krajem 2015., ulaže se 600 milijuna dolara. U lipnju 2015. započeli su radovi na izgradnji željeznice, mostova, hipodroma i golfskog terena na 2500 ha nekada šumovitog područja. U tijeku je izgradnja pješačke staze uz rijeku Trinity koja će se protezati na više od 120 kilometara.

Prema navodima američkih medija, krajem listopada 2016. udovica mili-

jardera Harolda Simmonsa donirala je čak 250 milijuna dolara za dovršenje radova na uređenju 05 ha potrebnoga za ostvarenje tog projekta. Taj dio parka bit će završen do 2021. i nosit će ime njezina pokojnog muža. Gradonačelnik Dallasa Mike Rawlings izjavio je lokalnim medijima da očekuje još privatnih donacija za uređenje ostatka parka.

U budućnosti se na tome području, u blizini rijeke koja grad presijeca na vrlo sličan način na koji Sava teče kroz Zagreb te cijelo područje neodoljivo podsjeća na zagrebački nasip planira izgradnja trgovina i restorana. Pro-

jektanti su se pobrinuli i za zaštitu od poplava pa će park imati posebno dizajnirane nagibe koji će upijati višak vode tijekom velikih kiša. Nadaju se da će park napokon spojiti bogatiji sjeverni i siromašniji južnji dio grada te tako smanjiti razlike među stanovništvom i omogućiti svim posjetiteljima da uživaju u prirodnim ljepotama zelene oaze u središtu Dallasa.

IZVOR:

<http://hrcak.srce.hr/19251>
<http://www.mvvainc.com/project.php?id=114&c=parks>